

Arnold Drechsler, *Odpowiedzialni za miłość. Opolska Caritas w latach 1945–2005* („Z dziejów kultury chrześcijańskiej na Śląsku” 41), Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2007, ss. 310, ISBN 83-60244-49-9; 83-7342-120-3.

Ksiądz Arnold Drechsler wydał niedawno drukiem książkę, którą zatytułował *Odpowiedzialni za miłość. Opolska Caritas w latach 1945–2005*. Dzieło to koronuje dorobek autora, który uwieńczył doktoratem na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Praca liczy łącznie z aneksami 310 stron (bez aneksów 257). Całość opracowanego w niej materiału ks. Drechsler zebrał i uporządkował w pięciu rozdziałach, poprzedzając je przedmową (opracowaną przez abpa Alfonsa Nossola) oraz wstępem. We wstępie autor prezentuje powzięty przez siebie zamiar i wyznaczony do osiągnięcia cel. W tym kontekście przytacza najpierw szereg dokumentów kościelnych, które wskazują na nieustanną aktualność problematyki dotyczącej kwestii charytatywnej działalności Kościoła, a tym samym motywują publikację recenzowanej książki. Okazuje się bowiem, że do tej pory nie została jeszcze podjęta próba (poza kilkoma cennymi przyczynkami, częściowo omawiającymi działalność dobroczynną w pierwszych latach powojennych, które też wchodzą w pole zainteresowania autora) syntetycznego opracowania zagadnienia odnoszącego się do działalności charytatywnej w diecezji opolskiej w okresie po likwidacji (w 1950 roku) struktur instytucjonalnych, jak też w nowych warunkach społeczno-politycznych, które po roku 1989 zaistniały w Polsce. Obszar czasowy, któremu ks. Drechsler poświęcił swoją uwagę, to minione od zakończenia wojny sześćdziesięciolecie, a więc lata 1945–2005. Opracowanie podejmowanej w tym okresie w diecezji opolskiej działalności o charakterze charytatywnym możliwe było dzięki zbiorom przechowywanym w Archiwum Diecezjalnym w Opolu oraz w Centrali Caritas Diecezji Opolskiej. Cennym niewątpliwie atutem książki, przysparzającym jej w jakimś dodatkowym stopniu wiarygodności, jest fakt, że najnowszym kolejom charytatywnej posługi Kościoła lokalnego w diecezji opolskiej nadaje bieg sam autor, który z woli arcypasterza tejże diecezji kieruje diecezjalną Caritas jako jej dyrektor, poczynawszy od 1 lutego 1991 roku.

Dla zrealizowania zamierzonego celu posłużył się ks. Drechsler metodą krytycznej analizy źródeł, która jest właściwa pracom o charakterze historycznym, jak też metodami stosowanymi w naukach liturgiczno-pastoralnych. Wszystko, do czego dzięki zastosowaniu tych metod udało mu się dojść, zostało zaprezentowane w rozdziałach uszeregowanych w dwóch harmonizujących ze sobą „kategoriach”. Pierwszą z nich tworzą dwa początkowe rozdziały, prezentujące działalność charytatywną w granicach diecezji opolskiej od zakończenia II wojny światowej do marca 1992 roku, na drugą zaś składają się trzy kolejne rozdziały, omawiające to samo zagadnienie w okresie po marcu 1992 roku, a więc po fakcie administracyjnej reorganizacji Kościoła na terenie całej Polski, aż po rok 2005.

Rozdział pierwszy zatytułowany jest *Posługa charytatywna w pierwszym okresie działalności opolskiej Caritas (1945–1950)*. Sformułowanie tytułu tego rozdziału podpowiada czytelnikowi, że jego lektura zapozna go najpierw z początkami działalności charytatywnej po II wojnie światowej, następnie zaś z powstaniem Związku Caritas Diecezji Opolskiej, jak też ze strukturą i działalnością opolskiej Caritas do roku 1950, ze szczególnym uwzględnieniem jej struktur terenowych, samej placówki opolskiej, dystrybucji darów oraz źródeł finansowania działalności charytatywnej, a także formacji duchowej i fachowej pracowników Caritas.

Drugi rozdział nosi tytuł *Działalność charytatywna w diecezji opolskiej w ramach duszpasterstwa parafialnego (1950–1989)*. Przeprowadzone zostało w nim studium nad okolicznościami zlikwidowania w 1950 roku przez władze PRL Związku Caritas i nad konsekwencjami wynikającymi z tego faktu, nad reakcją Episkopatu Polski na to zdarzenie i jego postawą wobec upaństwowionej Caritas, nad ograniczonymi możliwościami działań charytatywnych w ramach duszpasterstwa parafialnego, z położeniem nacisku na działalność charytatywną w ramach duszpasterstwa dobroczynnego i liturgii, jak też na nadzwyczajną działalność charytatywną, powodowaną wyjątkowymi wydarzeniami, jakimi były: trudna sytuacja repatriantów z ZSRR, powodzie w latach 1960 i 1979, wielka próba stanu wojennego i nasilony napływ do Polski darów z zagranicy.

W rozdziale trzecim przechodzi autor do zapoznania czytelnika z faktem re-aktywowania działalności Caritas Diecezji Opolskiej w roku 1989, a więc opisuje najpierw sprawę samego powołania takowej Caritas w 1989 roku, przedstawia następnie jej diecezjalne, rejonowe i parafialne struktury, a także zwraca uwagę na formację pracowników i wolontariuszy Caritas, uwypuklając jej proces skierowany na edukację w zakresie form i metod pracy charytatywnej oraz na urobienie duchowe pracowników instytucji charytatywnych Kościoła.

W rozdziale czwartym szkicuje ks. Drechsler *Program stałej działalności charytatywnej w latach 1989–2005*, a więc prezentuje najpierw Stacje Opieki Caritas na terenie diecezji opolskiej, uwzględniając szkolenia i formację personelu takich stacji, cele ich działania, formę prawną i finansowanie, oraz oferowane przez nie sposoby opieki. W następnej kolejności opisuje funkcjonowanie gabinetów rehabilitacyjnych i ośrodków dla osób niepełnosprawnych, podkreślając w kolejnych podpunktach działalność najpierw gabinetów rehabilitacyjnych Caritas Diecezji Opolskiej, później Ośrodków Rehabilitacyjno-Integracyjnych Caritas Diecezji Opolskiej dla dzieci i młodzieży, następnie zaś Warsztatów Terapii Zajęciowej. W dalszej kolejności autor zapoznaje z działalnością placówek opieki paliatywnej, w punkcie czwartym prezentuje programy pomocy osobom bezdomnym, w punkcie piątym opisuje historię i skuteczność oddziaływania Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom, w punkcie szóstym charakteryzuje kolejne ważne dzieło charytatywne, jakim jest Jałmużna Wielkopostna, w ostatnim, siódmym punkcie czwartego rozdziału opisuje szeroko zakrojoną pomoc osobom indywidualnym.

Piąty rozdział omawianej książki poświęcił ks. Drechsler *Doraźnym formom działalności charytatywnej w latach 1989–2005*, przybierającym kształt programu pomocy dla placówek medycznych i opiekuńczych, a w ich ramach konkretyzującym się w umożliwianiu owym placówkom nabycia sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego, w zmaganiu się z problemami podatkowo-celnymi i przejściami przez negocjacje z Ministerstwem Finansów, Urzędem Skarbowym, Głównym Urzędem Cel oraz Urzędami Celnymi w Opolu i Wrocławiu, sfinalizowanym usprawnieniem działania Caritas Diecezji Opolskiej na szczeblu lokalnym. Szczególnym wyzwaniem dla Caritas Diecezji Opolskiej stała się konieczność udzielenia pomocy poszkodowanym w wyniku klęsk żywiołowych w całej Polsce, do jakich doszło w konsekwencji powodzi na Opolszczyźnie w 1997 roku, suszy na Podlasiu w 2000 roku i powodzi na terenach południowo-wschodniej Polski w 2001 roku. W opisywanym czasie działalności Caritas nie brakowało na całym świecie klęsk żywiołowych i wojen. Zawsze, gdy zaistniała potrzeba, Caritas Diecezji Opolskiej spieszyła z pomocą ofiarom licznych konfliktów zbrojnych, a także katastrof humanitarnych na różnych kontynentach, a więc poza granicami Polski. Pomoc taka skonkretyzowała się na wsparciu krajów byłego Związku Radzieckiego i polegała na organizowaniu wypoczynku dla dzieci z Białorusi, na pomocy dla dzieci z Białoruś, jak też na innych formach pomocy, na niesieniu jej krajom Europy, tj. pomaganiu ofiarom konfliktów zbrojnych na Bałkanach, powodzi w Czechach i w Niemczech, a także na wspomaganiu krajów Afryki i Azji.

Omawianą książkę zamyka zakończenie, trzy aneksy (pierwszy z nich ukazuje *Działalność Parafialnych Zespołów Caritas w 2005 r. według sprawozdań nadesłanych na dzień 21.12.2005 r.*, drugi przedstawia *Statystykę Stacji Opieki Caritas Diecezji Opolskiej w latach 1993–2004*, trzeci zaś zawiera *Szczegółowy wykaz sprzętu oraz adresy obdarowanych placówek*), wykaz bibliografii (obejmuje źródła archiwalne, dokumenty Magisterium Kościoła i opracowania), wykaz skrótów, streszczenie w języku angielskim i niemieckim oraz spis treści. Zakończenie stanowi próbę zestawienia w jedną całość nasuwających się wniosków. Autor słusznie przekonuje czytelnika, że istniała potrzeba takiego studium, które przedstawiłoby posługę charytatywną jako integralną i nieodzowną część duszpasterskiej działalności Kościoła w diecezji opolskiej, przy uwzględnieniu warunków społeczno-politycznych owego przedziału 60 lat powojennej historii, w której Kościołowi w Polsce i na Śląsku Opolskim przyszło żyć oraz pełnić swą misję. Ten przedział czasowy nie był okresowym monolitem, jak słusznie i przy użyciu stosownej dokumentacji przekonuje ks. Drechsler. Był to czas, w którym jakby nakładały się na siebie chronologiczne fazy nasilającej się walki z Kościołem i jego instytucjami. Przejawem tej walki były m.in. opisane w książce decyzje i działania komunistycznych władz państwowych, tak często wchodzące w kolizję z fundamentalnymi przecież dla wolnych społeczeństw prawami do samostanowienia zgodnego z przekonaniami sumień, w razie zaś potrzeby do uzyskania adekwatnej pomocy ze strony przyjaznych ludzi i wspólnot społecznych,

gwarantujących przetrwanie, a niejednokrotnie również przeżycie w trudnych sytuacjach własnej egzystencji. Owe fazy zostały w książce jasno wyeksponowane i odpowiednio opracowane po rok 2005, na bazie istniejących dokumentów archiwalnych. Słuszna jest końcowa myśl opracowania, w którym autor wyraża nadzieję, że zaprezentowane przez niego rozliczne i wzorcowo pełnione w diecezji opolskiej dzieła miłości bezinteresownej zachęcą wielu do zainteresowania się problematyką charytatywną i skłonią do dalszych opracowań na ten temat.

Oceniając merytoryczną wartość wydanej przez ks. Arnolda Drechslera drukiem książki należy stwierdzić, że jest to w zakresie badań prowadzonych w dziedzinie historyczno-pastoralnej studium oryginalne, jako że poświęcone jest zagadnieniu do tej pory nie opracowanemu, a odnoszącemu się do jednego z istotnych dla Kościoła elementów składowych jego misji, jaka wynika z posłannictwa otrzymanego od Chrystusa (por. Mt 28, 18-20), nakazującego mu głosić Ewangelię światu (*martyria*), przekazywać wciąż nowym ludziom życie Boże, włączając ich do wspólnoty Kościoła (*leitourgia*) oraz troszczyć się o każde ludzkie istnienie, zaradzając jego elementarnym potrzebom (*diakonia*). Poczuwając się do wierności Chrystusowemu mandatowi, Kościół dopracował się na przestrzeni wieków takich sposobów oddziaływania, które dają mu gwarancję dużej skuteczności nie tylko w głoszeniu Ewangelii i sprawowaniu liturgii, ale też w otaczaniu pojedynczych istot ludzkich i całych wspólnot odpowiadającą ich potrzebom troską i pomocą.

W najnowsze, tj. pisane powojennymi dziejami losy polskiej historii wdarły się szybko tendencje destrukcyjne nastawione do charytatywnej służby Kościoła na rzecz ubogich i potrzebujących, urzeczywistnianej w zorganizowanym i dobrze funkcjonującym po II wojnie światowej Związku Caritas. Ks. Drechsler przeprowadził wnikliwą analizę tamtych czasów, szczególnie zaś prześledził zaistniałe po 1950 roku w diecezji opolskiej okoliczności i przedstawił je w sposób dogłębnie udokumentowany na tle ogólnopolskiej sytuacji. Trzeba z uznaniem spojrzeć na wysiłek autora, zmierzający do osadzenia w historycznym kontekście tych zmagających, na jakie wystawiony został Kościół, pozbawiony przez władze komunistyczne narzędzia, które w postaci Związku Caritas służyło mu do wcielania w czyn posługi miłości. Tamte zmagania Kościoła – jak dobitnie wykazał ks. Drechsler – na tyle umacniały zaangażowanych w diakonię charytatywną diecezji opolskiej, że w każdej okoliczności znajdowali oni sposób na towarzyszenie ludziom potrzebującym, a przy rozsądnym korzystaniu z pomocy środowisk zagranicznych (szczególnie Caritas z Niemiec) wypracowali nawet – zdający do dziś egzamin – system wspierania ludzi w biedzie, towarzyszenia im w potrzebach, jak też zapobiegania możliwym do zaistnienia zagrożeniom zdrowotnym czy losowym.

Ks. Andrzej Żądło